

יש להניח שהניחום מכיוון הקת או השנצים (שרוך או רצועה לקשידה); הלכך היו כלפי פנים — הרי אלו של בעה"ב. כלפי חוץ — הרי אלו שלו (רב אשי).

פרשו רש"י ותוס' שמדובר בחפצים שניכר עליהם שמונחים שם זמן רב, כגון שהעלו חלודה, ולכך אפילו יש בהם סימן — כבר בקשו בעליהם ולא מצאו ונתיאשו. ומחציו ולפנים הרי הם של בעה"ב, שאינו שוכח חפציו ימים רבים. [או משום שאין יאוש מועיל בדבר שברשותו להפקיע בעלותו. רמב"ן ועוד].

ג. מצא בכותל (מחציו ולפנים) או בתוך הבית [וניכר שזו 'אבידה'], אם היה מושכר לאחרים — הרי אלו שלו. ואמר ריש לקיש משום בר קפרא: כגון שעשאו פונדק לשלשה בני אדם, שהמאבד מתיאש. והעמיד רב מנשיא בר יעקב, שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים (לפרש"י ורשב"א, אפילו לאחד. ולדעת התוס' שלשה דוקא. עמהרש"א). ורב נחמן אמר רבה בר אבוח: אפילו שלשה ישראל, מאחר ובקש מהשנים האחרים ולא החזירו לו, הריהו מתיאש (ואפילו יש בו סימן. תוס'). אבל השכירו לאחד — יש לילך אחר האחרון שגר שם, כי יש להניח שהדיירים הקודמים כבדו וחפשו בכל הבית טרם יציאתם.

א. אם מצא בגומה עמוקה או סדק עמוק וכד', שאינו נבדק בכיבוד — אפילו השכירו לאחד, אין הולכים אחר האחרון אלא הרי אלו שלו (עפ"י תוס').

ב. מבואר בתוס' (ואין בדבר מחלוקת. עש"ך רס, י) שאם עדיין השוכר גר שם — הוא האחרון. ואם בעל הבית דר עם השוכרים וכל השוכרים יצאו — הרי בעל הבית דר שם אחרון, ובין אם היו שם נכרים או יהודים — הרי אלו של בעל הבית, ואפילו אם אין סימן בחפץ, אינו מתיאש.

דין מעות שנמצאו בירושלים ובהר הבית — יתבאר אי"ה בשקלים יא.

דף כו

נו. מה הדין במקרים הבאים?

א. ראה סלע שנפל משנים, או משלשה — מה דינו?

ב. ראה שנפל זוז מחברו בחולות, ומצאו ונטלו, וראה שהמאבד מביא כברה לחפש בחול?

א. אמר רב נחמן: ראה סלע שנפל משנים — חייב להחזיר, שזה שנפל ממנו אינו מתיאש, כי מקוה שיחזיר לו זה שעמו על ידי שיתבענו (אם ע"י שיתבע ממנו להשבע (רש"י. וע' שו"ת הרשב"א ח"ב סח). או יתבענו בפני רבים ויתבייש ויודה (עתוס'). או שיתפוס משלו רא"ש). ואם אין יודע ממי נפל — יהא מונח בידו עד שיבוא אליהו.

אבל היו שם שלשה — אינו חייב להחזיר, שהמאבד מתיאש. אמר רבא: אם יש באבידה 'שוה פרוטה' לכל אחד מהם — חייב להחזיר אפילו בשלשה, כי אפשר שהם שותפים בו ונאמנים זה על זה ואין כאן יאוש (שאומר, אחד מן השותפים מצאה ולצערני הוא שותק ולאחר זמן ישיב לי). ויש אומרים שרבא אמר אפילו אין שם אלא שתי פרוטות חייב להחזיר, כי שמא שותפים הם ואחד מחל על חלקו לחבריו, והרי יש שוה פרוטה לכל אחד מהשנים. (וכן הלכה (רי"ף). ודוקא שתי פרוטות, אבל פחות מכן לא, שאין לחוש שמא מחלו השנים לאחד. (עפ"י רשב"א ורא"ש).

א. לפרש"י, כשנפל משנים או שלשה שותפים, לבסוף מתיאש. ומ"מ הואיל והלכה כאביי הרי כשהגיע ליד המוצא עדיין לא היה יאוש, הלכך חייב להחזיר. והתוס' כתבו שאינו מתייאש אף לאחר זמן.

ב. פרשו בתוס' שמדובר כששניהם / שלשתם בקשו את האבידה עמו, ולכך אין כאן יאוש, כי המאבד תולה שאלו שחיפשוהו מצאו. ולכך גם חוששים שמא הם שותפים, לפי שראינו שמחזרים אחריה.

ויש חולקים, וכן פסק הש"ך (רסב סק"ד), שאין חילוק אם מבקשים אחריה אם לאו. (וע"ע בפירוש המקרה לדעת רש"י, בהערות הגרשו"א — מובא ב'השבת אבדה כהלכה' עמ' קנד).

ב. אמר רבא, הרואה שנפל זוו מתברו בחולות, ומצאו ונטלו לעצמו — אינו חייב להחזיר לו, שהמאבד התייאש מאבידתו. ואעפ"י שרואהו מביא כברה ומנפה החול — אין זה ראה שלא נתייאש, אלא אומר לעצמו, כשם שנפל ממני כך אפשר שנפל מאיש אחר, והרי אולי אמצא דבר בחיפושי. מדברי הריטב"א משמע, אפילו אומר בפירוש שמחזר אחר אבידתו, אין בדבריו ממש, שזו כאבודה ממנו ומכל אדם.

נ. ראה סלע שנפלה — באלו איסורים הוא עובר במקרים דלהלן?

א. נטלה לפני יאוש על מנת לגזלה.

ב. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגזולה.

ג. המתין לה עד שנתיאשו בעליה.

אמר רבא: ראה סלע שנפלה; —

א. נטלה לפני יאוש על מנת לגזולה — עובר בכולן; משום לא תגזל ומשום לא תוכל להתעלם ומשום השב תשיבם.

ואף על פי שהחזירה לאחר יאוש — מתנה נתן לו, והאיסור שעשה עשה.

כתבו התוס', לאו דגזלה אכן תיקן בהשבתו. וכן תיקן השב תשיבם. רק לאו דלא תוכל להתעלם לא תיקן, שכבר עבר בכך שלא החזיר קודם יאוש. והרמב"ן חולק וסובר כיון שנטלה על מנת לגזולה, הועיל היאוש לאחר שבאה לידו והרי קנאה לגמרי ואינו מקיים מצות והשיב ולא השב תשיבם.

ב. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגזולה — עובר משום השב תשיבם.

א. לדעת בעל המאור עובר גם משום לא תוכל להתעלם. ורש"י והראב"ד חולקים.

ב. לאו דגזילה אין כאן, לפי שבהתר בא לידו ורק לאחר שנתיאשו הבעלים נתכוין לגזול. (עתוס').

ג. אם קודם יאוש נמלך ואינו רוצה להחזיר — עובר בלא תוכל להתעלם ובעשה דהשב תשיבם (ראשונים להלן ל.). ולענין לאו דגזלה נראה שאינו עובר במחשבה גרידא אלא כשעשה מעשה כגון שהכניסו לכיסו הפרטי. או אפשר כגון שקנה בסלע איזה דבר (עפ"י הערות הגרשו"א לפרקנו).

ג. המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה — אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם.
א. המתעלם מאבידה ולא הגביהה כלל — לדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א (ל) עבר בלא
תוכל להתעלם בלבד אבל לא בעשה דהשב תשיבם, הואיל ולא באה לידו — הגם
שביטל עצמו מלקיימה.

ואילו הר"ן (שם) חולק וסובר שעובר גם בעשה דהשב תשיבם בשעה שהלך לו והשאירה
באיבודה (וכן דעת הרמב"ם גו"א י"א, א). ורק כשהמתין שם עד שנתיאשו אינו עובר בעשה,
כי מחמת הבעלים הוא שנתבטל שנתיאשו ממנה. ומ"מ בלאו עבר שהרי העלים עינו שלא
ליטלה כדי שלא יזכו בה הבעלים. [ובהערות 'הלכה למשה' (לרמ"ד ניימן) על החות-יאיר (ז) כתב
שאף בהמתין עד שנתיאשו ביטל עשה ד'השב תשיבם' אלא שלא עבר על 'לאו הבא מכלל עשה' רק
כשהתעלם והלך לו].

ב. נראה שהמתעלם מאבידה והלך לו, ולאחר זמן חזר וראה אותה והחזירה לבעלים — כאשר
התעלם לראשונה עבר ב'לאו', ואילו בפעם השניה קיים המצוה. אבל אם לא הלך
אלא עמד באותו מקום ולא הגביהה וחכך בדעתו מה לעשות, אפילו החליט לרגע להתעלם
ואפילו חשב לגזולה — לא עבר ב'לא תוכל להתעלם' כי למעשה היתה עינו פקוחה עליה
ולא נעלמה ממנו, ואם לבסוף הגביהה ע"מ להחזיר לא עבר כלום (עפ"י הערות הגרשו"א. וע'
מש"ח (תצא כב, א עה"פ 'לא תראה') שאסור אפילו לחשוב ולהתמהמה כמעט רגע).

המתעלם מאבידה ולא נטלה, והופסדה — נראה שחייב לשלם לבעליה בידי שמים, כדין
היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו (מנחת שלמה סוס"י פב).

דפים כו — כז

נח. א. מצא מציאה בחנות או אצל השלחני — מה דינו?
ב. הלוקח פירות מחבירו, או ששילח לו חבירו פירות, ומצא בהם מעות — מה הדין?
א. מצא בחנות — הרי אלו שלו, שהכל נכנסים לשם. בין התיבה ולחנוני — של חנוני.
א. רש"י פרש בדבר שאין בו סימן, אבל יש בו סימן — נוטל ומכריו. ואם רוב נכרים בעיר,
כיון שהרבים מצויים בחנות, אפילו יש בו סימן — מתיאש (תוס' ועוד).
והרשב"א והרא"ש כתבו: אפילו ברוב ישראל הבעלים מתיאשים כי סבורים שהחנוני מצא
וכיון שלא הכריו דעתו ליקח לעצמו (נראה לפרש שהמוצא יכול לתלות שהמאבד הודיע לחנוני על
אבידתו וכיון שהחנוני לא מצא, סבור המאבד שמא משקר או טועה ונטלה לעצמו, ומתיאש).
ב. כתב הרשב"א שלפי משמעות הסוגיא נראה שאם מצא על גבי תיבת החנוני — הרי אלו
של חנוני. וכן כתב באור זרוע בשם אביו (מובא בהג"א). ואולם הרמב"ם כתב הרי אלו של
המוצא.

וכן מצא לפני השולחני — הרי אלו שלו. בין הכסא (— שעליו מונח השלחן שמחליף בו) ולשלחני — הרי
אלו של שולחני. ואמר רבי אלעזר: אפילו מונחים על גבי השלחן — הרי אלו שלו.
א. לפירוש הראב"ד, לא דיבר רבי אלעזר אלא בצרורים, שאין דרך שלחני להניחם כך על
השלחן, אבל מותרים — הריהם של שלחני. והרשב"א חלק.